

■
Пл. Фердинанда
(пізніше
Марійська),
малюнок 1846 р.

Вступ

Готелі – це не тільки про архітектуру. Та й не стільки. Найцікавіше часто сховане за мурами кам'яниць, і творять його люди. Мало в яких приміщеннях відбувалося стільки розмаїтих подій, як у готелях, мало які будівлі бачили стільки щирих емоцій. Крадіжки й афери, вбивства і самогубства, комедії та трагедії, драми й фарси – все це було тут, у готельних покоях і коридорах.

Львів, розташований на перехресті торговельних шляхів, завжди був повний прибульців з різних країв. Німецький мандрівник початку XVII ст. Мартин Груневег, описуючи мовне розмаїття нашого міста, порівнював його з Венецією. На тутешньому ринку можна було зустріти як угорців у хутряних магерках, так і турків у полотняних чалмах, а ще: росіян, критян, греків, італійців, одягнутих по-корабельному, – начебто просто за міською брамою розмістився морський порт. Для постою гостей були призначені заїжджі доми, переважно розкидані по передмістях за міським муром. До звичних нам сьогодні готелів вони були подібні мало. Тапчан, вкритий соломною, стіл, стілець і глек з водою – все, що могли отримати тутешні постояльці.

Поступовий занепад Польського королівства призвів і до застою в розвитку міста. Коли 1772 р. Львів увійшов до складу держави Габсбургів, це вже була глуха периферія, мало приваблива для чужинців. На початку ХІХ ст. тут діяло лише кілька так-сяк пристойних заїздів: «Під трьома гаками», «Під римським цісарем» і «Під тигром». Готелі були також при казино Гехта і театрі графа Скарбека.

Подорожні, які опинялися у місті в той час, у листах і нотатках скаржилися на проблеми з гостинністю. Австрієць Генріх Траунпаур писав: «Добрі заїзди тут є справжнім дивом». Єдиним готелем, який пропонує всі вигоди, він називав заклад Прешеля («Під римським цісарем»). Німець Франц Сарторі відзначав готелі *de Russie* та *de l'Europe*: «В них навіть є ліжка!» Його земляк Карл Феєрабенд оповідав неприємний випадок, що спіткав його у готелі якогось Броєра. Користаючись з того, що ввечері гість пішов до театру, власник поселив у його покої іншого подорожнього. Щойно після тривалої суперечки готельяр надав Феєрабендові інший pokій. А вранці наказав заплатити за вистраждану ночівлю 5 злотих ринських*.

Брак тимчасових помешкань особливо давався взнаки взимку, коли шляхта зїжджалася до Львова на контракти й карнавал. Це були дні, коли бавилося без кінця, кохалося до загину, гралося в карти без пам'яті й пилося на смерть. Росіянин Антон Мухлінський писав: «Тепер якраз пора контрактів, тож всі готелі пере-

* Офіційною валютою держави Габсбургів був гульден. У Галичині його зазвичай називали «злотий ринський». 1892 р. введено нову грошову одиницю – крону. Якийсь час в обігу перебували обидві валюти. Один гульден дорівнював 100 крейцерам, одна корона – 100 гелерам. Гульдени міняли на крони у співвідношенні 1/2. 1918 р. в місті почали використовувати польську марку. Через економічну нестабільність ця валюта швидко знецінилася – суми часто доходили до мільйонів. 1924 р. на теренах Польської Республіки запроваджено злотий, що дорівнював 100 грошам.

■
Казино Гехта,
1860-ті

повнені. В Англійському готелі понад сто покоїв – і всі зайняті. Ледве знайшовся для мене один pokій – та й той поганий, бо вологий. Одразу ж явився до мене жид-фактор і запропонував свої послуги. В кожному готелі тут є швейцар і кілька факторів».

Та прогрес поступово діставався й сюди. 1867 р. вийшов друком перший польськомовний путівник по Львову, укладений Антонієм Шнайдером. У ньому зазначалося, що в місті є 38 заїжджих домів, серед них чотири готелі: Англійський, Європейський, Жоржа і Лянґа. В перевиданні 1875 р. йдеться вже про 57 готелів і менших заїжджих домів. Виділено вісім із них: Англійський, Європейський, Жоржа, Варшавський, Краківський, Куна, Лянґа, Подільський. При перших трьох діяли ресторани. Адресна книга 1883 р. вперше ділить найкращі готелі на першорядні та другорядні. До перших належали Англійський, Варшавський, Європейський, Жоржа та Лянґа, в другому списку – 12 закладів.

ці заздалегідь готувалися до прийому. Готелярі розширювали та ремонтували покої, обставляли їх новими меблями, проводили комунікації. Відкрилися три першорядні готелі: «Вікторія», «Гранд» і «Метрополь». Спеціальна комісія під проводом радного магістрату Ромуальда Лишковського влаштувала ревізію всіх готелів, заїжджих дворів і господ міста. «Ілюстрований путівник по Львову та Крайовій виставці» попереджав: «Приїжджим на короткий час радимо зупинятися тільки в першо- і другорядних готелях. Доцільно наперед довідатися про ціни, а при довшому побуті домагатися певних поступок у рахунку. Сніданки найкраще споживати в кав'ярнях або цукернях, обіди та вечері можна споживати й у готелях, котрі зазвичай сполучені з ресторанами».

Та було очевидно, що місць усім приїжджим забракне. Окрім того, дирекція виставки переймалася, що готелярі, запаморочені нагодою швидкого визиску, піднімуть ціни на покої, чим відлякають потенційних гостей. Тож створила квартирункове бюро, яке уклало перелік з понад тисячі помешкань, готових недорого приймати гостей. Центральний офіс бюро містився в міському казино на вул. Академічній*, підрозділ – на головному залізничному вокзалі. Також організатори винайняли три кам'яниці – на вул. Сикстуській, Крашевського та Подлевського, – в яких облаштували тимчасові готелі на понад 200 ліжок. Ними опікувався Євстахій Хроновський, власник готелю «Гранд» у Кракові. Реклама обіцяла: «Виставкові готелі уряджені з усім можливим комфортом, обставлені цілком новими меблями, постілью та всілякими потребами, а також службою, що вільно володіє своєю професією. Розташовані біля Міського парку, в чистому здоровому повітрі, біля електричної залізниці, цісарсько-королівської головної пошти та телеграфу».

---

* Сучасні назви старих вулиць і площ шукай у покажчику наприкінці книжки.

Російський готель

Готель Жоржа

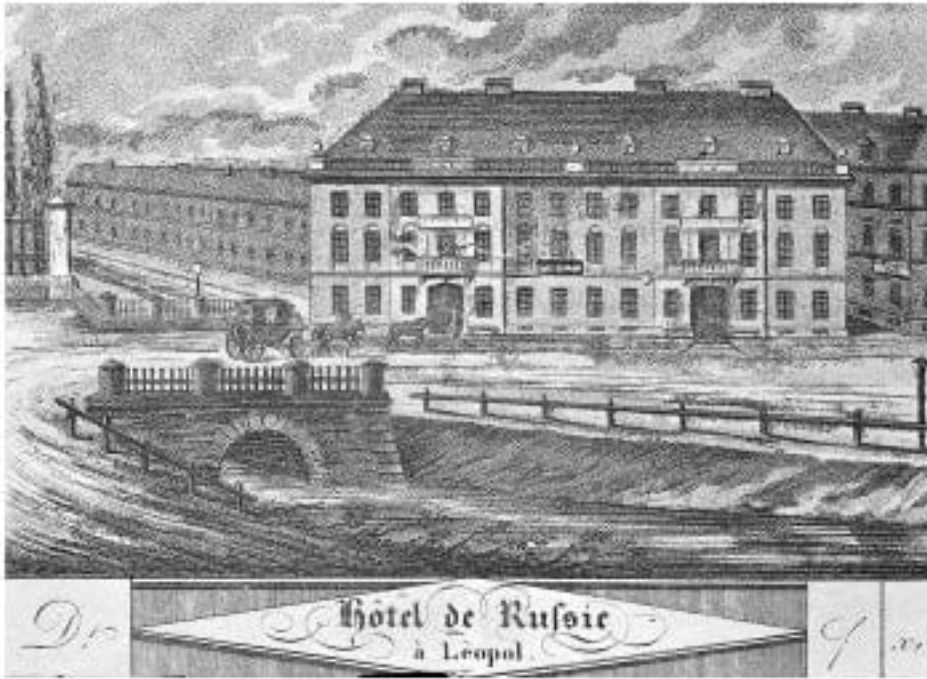
пл. Марійська, 1

Коли говоримо про готель Жоржа, ніяк не можемо уникнути префікса «най-». Найстаріший, найсучасніший, найвишуканіший, найпопулярніший, найдорожчий – всі ці епітети заклад заслужено збирає протягом ось уже понад двох століть свого існування. Перший за віком, перший за статусом. Публіка зупинялась відповідна. Втім, не бракувало готелю і темних історій.

Про Георгія Гоффмана відомо небагато. Родом з Баварії, коли та за яких обставин потрапив до Львова – наразі загадка. 1804 р. Георгій взяв в оренду Дрезнерівську кам'яницю, розташовану на березі річки Полтви, і відкрив тут готель, який назвав Російським – *Hôtel de Russie* на вивісці. Себе також просив кликати на французький манір – Жоржем. Під час зимового карнавалу власник влаштовував *kinderballe* – «дитячі бали». Галицькі аристократи й урядовці звозили сюди своїх дітлахів, аби ті під батутною ельзаського танцюмістра Куртца пізнавали основи шляхетного спілкування.

Справа йшла добре – і 1811 р. Гоффман придбав будинок у сусідньому кварталі, де раніше містився заїзд «Під трьома гаками». Наприкінці року *Gazeta Lwowska* помістила оголошення підприємця, писане німецькою та польською мовами: «Маю честь подати до публічної відомості, що гостинний дім, який я запровадив під назвою *Hôtel de Russie* і утримував протягом 7 років, тепер покинув. Натомість заклав у суміжній до нього кам'яниці дім під такою самою вивіскою. Рекомендую тепер його панам подорожнім під своїм знайомим іменем Жорж і запевняю, що як собі вже давніше здобув прихильність своїх гостей через добру обслугу,

Російський готель,
малюнок 1832 р.

так і надалі буду старатися її здобути. Тепер, у своєму власному домі, докладатиму старань, аби мої гості знайшли мебльовані покої, ліжка, смачну їжу при гостинному столі або у своїх власних покоях, розмаїті добрі, старі та правдиві австрійські й угорські вина, а також зручні та безпечні стайні й возовні за найменшу ціну».

Тоді ніщо не вказувало на майбутній елітний статус цієї ділянки. Це була правдива околиця Львова. Повз кам'яницю Гоффмана протікала Полтва – мілка, брудна і смердюча. Через річку провадили три дерев'яні місточки, на одному з яких нудився вартовий. Поза нею – рештки колись неприступних фортечних мурів і валів, у які тепер скидали сміття. Серед цих руїн стирчало декілька убогих хатинок з садками. Щойно 1840 р. Полтву почали накривати муром. Новостворена площа отримала ім'я тогочасного намісника краю Фердинанда д'Есте. 1861 р. на ній встановили криницю зі статуєю Богородиці, після чого стали іменувати Марійською. 1904 р. Богородицю посунули, аби звільнити місце для пам'ятника Адаму Міцкевичу. Готель також виглядав набагато скромнішим